

TVORBA ITALSKÉHO ZAHRADNÍHO ARCHITEKTA PIETRA PORCINAIE

Z. Kulhánková

Došlo: 12. září 2003

Abstract

KULHÁNKOVÁ, Z.: *The work of Italian garden designer Pietro Porcinai*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2004, LII, No. 1, pp. 217-226

Pietro Porcinai (1910 - 1986) was the Italy's most distinguished garden designer of the twentieth century. He was born in Settignano (Florence) and grew up in the ambience of Villa Gamberaia, where his father was a head gardener. He gained a diploma in agriculture in 1928 and left to the northern Europe. He stopped in Germany where he worked a few years. In Belgium he met the new tendency of the „constructed garden“ and in Germany was influenced by Fritz Encke and Karl Foerster. He started to practise in 1931. Pietro Porcinai was one of the founders of IFLA (International Federation of Landscape Architects) in 1948 and two years later he founded with Raffaele Vico and Michele Bussini the Italian Association of Landscape Architects (now AIAPP). Porcinai saw his method as the creation of garden spaces with plants, rather than architecture. There is 1,318 projects in his archive - private gardens, public parks, motorways, urban spaces, which reveal that his deep understanding of modern design was never surrendered. In 1957 Porcinai bought Villa Rondinelli on a Fiesole hillside where he worked and lived until his death in 1986.

modern garden design, Pietro Porcinai, Italy, IFLA

Pietro Porcinai je výraznou osobností světové moderní zahrady, a přesto je jeho jméno u nás téměř neznámé. Spolupracoval s architekty zvůčných jmen a také se podílel na založení organizace IFLA. Ale kdo byl vlastně Pietro Porcinai? Jaký byl jeho význam ve světové zahradní architektuře? Odpověď na tyto otázky jsem hledala během svého čtyřměsíčního studijního pobytu ve Florencii. Od profesora florentské univerzity Luigi Zangheriho jsem získala přímý kontakt na paní Annu Porcinaiovou, dceru Pietra Porcinaie, která má v současné době na starosti archiv mistrových prací. Archiv, ukrytý v areálu Villy Rondinelli, není veřejnosti přístupný, pouze po domluvě s paní Porcinaiovou. Díky jejímu zájmu na zviditelnění jména Pietra Porcinaie jsem mohla studovat některá díla nejen v kopiích, ale přímo v originálech, pokud

to jejich stav dovolil. Jednotlivé práce jsou postupně restaurovány, ale jen velmi zvolna, z důvodu nedostatku financí a technické náročnosti. Našli bychom zde 1318 studií, které uspořádal architekt Gianni Medoro. 65 projektů tvoří parky a veřejné zahrady, 45 průmyslová díla, 26 úpravy okolí továren a zemědělských usedlostí, 15 sportovní a rekreační centra, 7 obnovy městských prostorů a 3 celkové koncepce začlenění silnic a dálnic do krajiny (Zangheri, 2003).

Jenom díky náhodě a italské vstřícnosti jsem měla možnost poznat i syna Pietra Porcinaie. Umožnil mi prohlédnout si a zdokumentovat zahradu villy Rondinelli ve Fiesole, kterou jeho otec koupil roku 1957 a nechal ji celou rekonstruovat. Pouze interiér nymfea, jehož údajným autorem je Buontalenti¹, mi zůstal prozatím utajen.

¹ Bernardo Buontalenti působil ve Florencii ve druhé pol. 16. stol.

Ráda bych také vyjádřila dík architektu Gianni Medorovi, který mi byl, jako žák Pietra Porcinaie, zasvěceným průvodcem po soukromé zahradě Martello. Z jeho slov jsem cítila určitou nespokojenost se změnami, které současný majitel v zahradě prováděl, ale i jasnou hrdost nad tím, kdo byl jeho prvním zaměstnavatelem a učitelem.

Pietro Porcinai byl moderním architektem, který zasvětil svůj život zahradní architektuře. Roku 1948 se aktivně podílel na založení Mezinárodní federace krajinářských architektů (IFLA) a o dva roky později inicioval, spolu s architekty Raffaelem de Vico a Michele Businim Vicim, vznik Italské společnosti zahradních a krajinářských architektů², národní formu IFLA. Jeho vliv sahá daleko za hranice Itálie. Vytvořil 70 projektů pro země Evropy, ale i pro země mimoevropské: USA, Kanadu, Costa Ricu, Peru, Brazílii, Egypt, Costa d'Avorio, Jižní Afriku, Saudskou Arábii, Libanon a Japonsko. Podílel se na ztvárnění městských prostorů v Paříži, Berlíně, Abu Simbelu, Medině, Athénách a dalších městech. Avšak těžiště jeho práce zůstává v rodné Itálii.

Činnost Pietra Porcinaie byla mnohostranná. V archivu můžeme nalézt jak řešení stovek rodinných zahrad, městských prostorů a parků, tak i rozsáhlých krajinářských úprav, například začlenění nově budované dálnice Autobrennero do krajiny nebo rekultivaci lomu pro společnost Italsider v Tarantu. V práci Porcinaie nacházíme i první projekty na záchranu životního prostředí. Nevěnoval se však pouze velkým dílům zahradní architektury, zaujaly ho i návrhy nábytku, bytových doplňků a porcelánu. Během své kariéry realizoval i několik výstav (Buga, Stuttgart 1939; Florencie 1938; IGA, Hamburk, 1963; Tokio).

Kromě projektů zanechal Porcinai nesčetně textů, které výborně slouží k pochopení jeho záměrů a jeho stylu práce. Ve 30. letech minulého století začal na stránkách časopisu *Domus* publikovat eseje. Ve svých článcích *Paesaggio stradale* a *I giardini privati*, které vyšly roku 1937, předkládá své zkušenosti s výběrem autochtonních rostlin, se kterými sám pracoval. V pozdějších esejích se zabývá ochranou přírody a krajiny, například v práci *Giardino e paesaggio* (1942) pro *Accademia dei Georgofili*, *Ancora sul verde nell'urbanistica* (1952) v aktech IV. Národního urbanismu, *Urbanità e Urbanistica* (1965) v *Architecture d'Aujourd'hui*.

Spolupracoval s mnoha významnými italskými i zahraničními architekty, jako byli například Ludovico Belgioso, Ernesto Nathan Rogers, Vittoriano Vigano, Marco Zanuso, Pietro Consagra, Riccardo Morandi, Oscar Niemeyer, Renzo Piano, Richard Rogers, Carlo

Scarpa, Franco Albini a Franco Helg (Zangheri, 2003).

Pietro Porcinai ovládal velmi dobře biologii, nároky rostlin v zahradách florentských vrchů a používal převážně ekologicky vhodné druhy, pokud možno autochtonní. Celý život se snažil uplatnit myšlenku, že je třeba umožnit život rostlin v „biologické harmonii“.

BIOGRAFIE PIETRA PORCINAIE

Pietro Porcinai se narodil roku 1910 v Settignano (Florencie) v bytě sousedícím s vilou Gamberaia, kde jeho otec Martino pracoval pro rumunskou princeznu Catherine Jeanne Ghyku. Působil zde od roku 1902 do roku 1912 a byl považován za jednoho z nejlepších zahradníků své doby. Prostředí Villy Gamberaia mělo na mladého Pietra velký vliv, který se odráží v celé jeho tvorbě.

Studoval Istituto di Agraria di Firenze a roku 1928 získal diplom. Rozhodl se, že pojedí na zkušenou do Anglie, ale zůstal v Německu a v Belgii. Na radu belgického architekta Pierra Brandse, přítele jeho otce Martina Porcinaie, začal pracovat ve škole Draps v Bruselu, odkud přešel na dalších sedm měsíců do Vratislavi, kde působil v parku u zámku Fürstenstein. Nebylo to lehké období, ale velmi užitečné pro jeho profesionální vývoj. Měl možnost dozvědět se o nových technických postupech v pěstování, které nebyly zahrnuty v programech florentské školy a navázat užitečné vztahy pro budoucnost. V Belgii se setkal s novou tendencí tzv. „konstruované zahrady“, jejíž hlavní rysy definovali André a Vacherot u příležitosti výstavy *Exposition des arts décoratifs* v Paříži roku 1926: klasická zahrada propojená s domem pravidelnými liniemi, které ovšem nemusí být symetrické a které dělí zahradu malými zídkami na relativně samostatné sektory. Tento styl se mu však zdál příliš svazující, „intelektualizovaný“, aby mohl připustit volné přírodní formy.³ V Německu se Porcinai seznámil s prací školkaře a šlechtitele Fritze Enckeho a projektanta Karla Foerster z Potsdami, kteří kolem sebe sdružili skupinu mladých umělců s kritickým pohledem na klasickou zahradní tradici.

Po návratu do Florencie dostal odborný úkol na Istituto di Agraria a roku 1932 se účastnil konkurzu na správce veřejných zahrad města Florencie. Skončil však pouze na druhém místě, protože odmítl vstoupit do Národní fašistické strany. Byl tedy nucen přijmout místo na technickém úřadu pistoiského školkaře Martina Bianchiho, kde zůstal další dva roky (Zangheri, 2003). Poté zakládá vlastní ateliér spolu s architekty Nello Baronim a Maurizio Tempestinim. Pietro Porcinai nadále udržuje kontakty s velkými mistry evropské zahradní architektury. Roku 1935 se seznámil

² Associazione Italiana di Architettura del Giardino e del Paesaggio (1950), dnes AIAPP

³ O mnoho let později použil zásady „giardino costruito“ ve svých „giardini artificiali“.

s René Pescherem a později se okruh jeho přátel rozšířil po setkání s paní Gerdou Gollwitzera pány Gustavem Lütgem, Henrym Cockerem, Russelem Pagem, Geoffrey Jellicoe. Zajímal se také o novinky v pěstování okrasných dřevin, navštěvoval každou výstavu a navazoval kontakty se školkaři všech částí Evropy.

Roku 1932 měl možnost realizovat svou první práci. Jednalo se o zahradu rodiny Scarselli v Sestu Fiorentinu. Bohužel z tohoto díla zůstala pouze jedna fotografie, neboť zahrada v 50. letech musela ustoupit výstavbě dálnice del Sole. Fotografie dokumentuje formální zahradu s patrným vlivem Willy Gamberaia: cypřišová exedra, která ovšem neumožňuje pohled do krajiny, ale vybízí k odpočinku a rozjímání uvnitř zahrady. Stříhané stálezelené plůtky vymezují hlavní prostor - obdélníková plocha trávniku s kruhovou fontánkou ve svém středu, mírně zapuštěná pod hlavní úroveň (Zangheri, 2003).

Celkově se dá konstatovat, že Porcinaiovy projekty jsou v prvních letech poměrně strohé, často symetrické a ovlivněné Villou Gamberaia, ale zahrnují široký okruh prací, které nabízí zahradní architektura: od soukromé zahrady přes veřejný park, přírodní divadlo až ke hřbitovům. Navrhoval také zahradní nábytek a osázení teras, na kterých použil takové množství rostlin, že bylo vidět pouze na nebe, nebo z terasy otvíral mimořádně působivá panoramata (Matteini 1991).

K dalším jeho dílům třicátých let patří sportovní areál v Luce, práce pro osadu Bolsena v provincii

Viterbo, projekty vil La Striscia v Arezzu, pro prince Pallaviciniho v Římě a Il Quercione v Settignanu. Roku 1939 projektoval úpravy pobřeží ve městě Viareggio. Jeho návrh použít tradiční pinie do přední části pláže, aby tak napodobil antická pineta maritima, však neprošel a město dalo pobřeží osázet palmami.

Do tvůrčího rozletu však přišla válka. Také Porcinai byl povolán, avšak pro invaliditu svého bratra byl nakonec zproštěn vojenské povinnosti. Začal navštěvovat fakultu architektury, kterou definitivně opouští roku 1945 pro neshody s oficiálními architektonickými kruhy. V tomto období spolupracuje s některými současníky (Tempestrini, Baroni, Albini, Helg), ale nejraději pracuje sám. Zdrojem informací je časopis Domus, kam od třicátých let sám přispívá. Po válce se Porcinai zapojuje do celkové obnovy a projektuje soukromé zahrady pro významné společnosti (např. Jardin exotique v Monte Carlu). Udržuje kontakty se zahraničními krajináři, kteří vidí budoucnost více otevřenou zahradní architektuře a připojuje se roku 1948 k založení Mezinárodní federace krajinářských architektů (IFLA) v Cambridgi. V 50. letech projektoval např. Villu La Terazza ve Florencii, Villu Casnate u jezera Como nebo park Hansaviertel v Berlíně.

Významným přelomem byl rok 1957, kdy Pietro Porcinai přestěhoval svůj ateliér do Willy Rondinelli ve Fiesole. Nachází se nedaleko od Willy Medici na ulici Via Vecchia Fiesolana a její velkou předností je tudíž stejně ohromující pohled na Florencii (viz obr. č. 1). Porcinai se rozhodl vilu opravit a vytvořit z ní

1: Villa Rondinelli, hlavní vstup, panorama krajiny

novou Akademií - mezinárodní kulturní centrum pro umělce a filozofy. Myšlenka Akademie však zůstala neuskutečněna. Rekonstrukce Villy Rondinelli začala roku 1960. Došlo k odstranění starých stromů a skleníků, které přiléhaly k opěrným zdem, následovala oprava loggie ze 17. století s kamennými sloupy, která byla zcela skryta pod zdivem z předchozích úprav a nakonec proběhla obnova malého giardina segreta (viz obr. č. 2).

Tvůrčí období ve Ville Rondinelli bylo vrcholnou ukázkou Porcinaiových schopností a jeho všestrannosti. Na počátku 60. let byl s Marií Teresou Parpagliolo jediný známý zahradní architekt v Itálii. Roku 1965 se stal odborným poradcem pro posouzení vlivu výstavby dálnice Autobrennero (A22) na krajinu a zároveň byl pověřen vypracováním projektu na její začlenění do krajiny. Dále byl členem komise pro studium opatření použitých při ozelenování silnic, kterou stanovilo Ministerstvo veřejných prací (Ministero dei Lavori Pubblici). Vypracoval projekty na odpočívadla, místa pro piknik, dětské koutky a další detaily, které měly napodobovat americké parkways, avšak naftařské společnosti si prosadily svá řešení. I přesto byla dálnice A22 výjimečná tím, že při její tvorbě nepřevážily aspekty technické, ale poprvé se přihlíželo i k pohledu krajinářskému (Micheletti, 2002).

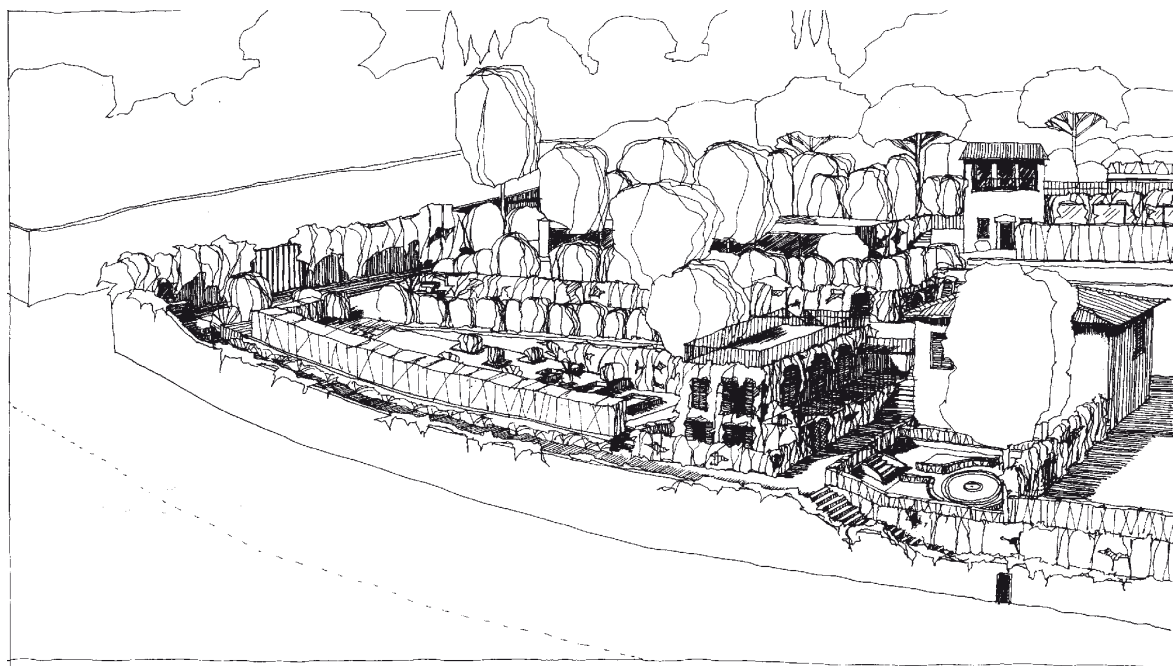
Již od roku 1950 měl Porcinai ustálenou klientelu a pověření k úpravě okolí správní budovy firmy Olivetti v Pozzuoli (1962), parku Pinocchio v Collodi (1964), ekologického parku nového sídla nakladatelství Mondadori v Segrate u Milána, kterou řešil spolu s

Oscarem Niemeyerem (1972), realizaci parku Favorigita v Palermu (1979) nebo práce v zahraničí, jako byl posudek pro Abu Simbel (1963), spolupráce s Renzo Pianem a Richardem Rogersem na úpravách centra Pompidou v Paříži (1973), projekty na parky v Saudské Arábii - Medína, Taif a Abha (1975 - 76), soutěž pro Abidjan (1979) a soutěž na park La Vilette (1982).

Na začátku 70. let začíná Itálie, stejně jako celá Evropa, řešit problémy průmyslového znečištění. V práci Porcinaie můžeme nalézt první projekty na záchranu životního prostředí. Roku 1972 začíná řešit problém firmy Italsider v Trentu, kde prach z těžby uhlí je nesen větrem na obytnou zónu. Porcinai se jel ještě jednou podívat do Německa na jejich způsob řešení. Navrhl zde tzv. „la duna artificiale“, kopec osázený stromy, který ovlivňoval proudění vzduchu a později byl přizván i k rekultivaci tohoto lomu (Matteini 1991). Ani v 80. letech nezůstal v nečinnosti, ale problémy se srdcem ho donutily zvolnit. Zemřel 9. června 1986 ve Florencii.

MYŠLENKY PIETRA PORCINAIE

Svoje názory a myšlenky shrnul Pietro Porcinai do několika esejů a odborných článků, publikovaných v časopise Domus nebo ve sbornících ze symposií, kterých se účastnil. Díky těmto textům můžeme velmi dobře pochopit jeho záměry, myšlení a názory. Mezi nejčastější práce patří projekty soukromých zahrad. Tomuto tématu proto Porcinai věnoval nejvíce pozornosti. Zabýval se jak formální stránkou tvorby zahrad,

2: Villa Rondinelli, celkový pohled, kresba autorka

tak použitím rostlin a materiálů. Roku 1937 se v článku Giardini privati zabýval současnou situací v tvorbě zahrad. Velký problém viděl v mechanickém navrhování, které postrádá duši, atmosféru a osobitý charakter. Ideálem pro něj byl architekt s odbornými znalostmi z biologie, ale také z historie umění, jelikož kontinuitu s tradicí považoval za nezbytnou. „Pouze když se v Německu, Anglii, Spojených státech a také v Itálii zrodí praví zahradní architekti, můžeme říci, že naše zahradní umění směřuje ke znovuzrození“ (Domus 1937). V další části tohoto článku se autor věnoval použití rostlin v soukromé zahradě. Vysvětluje důvod použití domácích druhů a nesmyslnost některých přání svých zákazníků: „... chci jen říci, že ke švýcarskému domu se hodí jedle, zato s domem středozemního typu koresponduje typická italská pinie.“

V článku Giardino e paesaggio z roku 1942 se zabývá opět zahradou, jejím uspořádáním a výběrem rostlin, krajinou, jejím vývojem a vlivy, které ji utvářely, a současným stavem krajiny. Definuje zahradu jako „místo pro klidný pobyt, pro odpočinek a pro rozjímání, které neoddelitelně doplňuje dům“ (I Georgofili, 1942). A proto navrhuje, aby se v zahradě nacházely exotické druhy rostlin, ty, které nemůžeme spatřit ve volné přírodě, ale s podmínkou, že jim budou vyhovovat místní klimatické a přírodní podmínky. Zahrada by však neměla být pouhým shlukem rostlin nebo sbírkou exotických druhů, protože jejich jedinečnost nemusí znamenat zároveň krásu, zvláště jsou-li nemocné, monstrózní nebo špatně rostoucí. Porcinai uvádí také příklady kombinací v použití stromů: „Perfektně se k sobě hodí Pinus pinea a Pinus maritima, které se spolu v přírodě nevyskytují, spolu s Quercus ilex, Rhamnus alaternus a Arbutus unedo.“ Spolu s platany a lípami nedoporučuje pěstovat jehličnany, s výjimkou tisu, a cedry s magnoliemi nebudou dobře růst ve svazích, kde se daří olivám a cypřišům. Porcinai doporučuje věnovat pozornost nové vědě - fytoecologii, která pomůže při kombinování druhů. Zde také zdůrazňuje otázku „estetické harmonie“, která sice záleží jen na umělci, ale pouze je-li v souladu se zásadami fytoecologie.

V tomto článku se Porcinai věnuje velmi podrobně také krajině. „Ten, kdo studuje krajinu, může si v ní přečíst historii země jako v otevřené knize“. Popisuje Itálii jako zemi, složenou z mnoha typů krajiny, které pomáhaly utvářet předchozí generace. Například stopy po Římanech nacházíme na všech důležitých místech země (amfiteátry, chrámy, lázně, triumfální oblouky). Ale nejen tyto velké epochy tvořily krajinu. Velký podíl mají také majitelé půdy, která se dědila po několika generacích. Půvab krajiny se však začal pomalu vytrácet, a tak byl roku 1912 vydán Zákon na ochranu přírodních krás (Legge per la protezione delle bellezze naturali). Roku 1939 byl nahrazen doplněnou verzí, kterou Porcinai podrobně rozebírá a hodnotí.

Tomuto tématu se také velmi podrobně věnuje v článku Řád v krajině, který četl na svém vystoupení u příležitosti inaugurace Parmské sekce přátel krajiny (16. 6. 1946). Je to vlastně charakteristika krajiny a velmi ostrá kritika již zmíněného zákona. Porcinai se chtěl tímto vystoupením zapojit do řešení krajinářské krize v Itálii. Vnímá jako paradox, že země, která byla vždy pokládána za „kolébku dobrého vkusu a zahradu světa“, nijak nereaguje na postupnou devastaci krajiny. Vždyť „v krajině je vyjádřen celý charakter národa, jeho bohatství i bída, celý jeho vývoj historický, umělecký, kulturní a politický“.

V článku Il colore nei giardini e nel paesaggio (Barva v zahradách a v krajině), který vyšel roku 1957, se Porcinai zamýšlí nad funkcí barvy v zahradě a krajině, nad jejími formami a možným účinkem. „Viděli jste někdy zahrady Boboli na podzim? Je to neobyčejná symfonie světlých a tmavozelených barev, barev žlutých, červených, hnědých, rozptýlených do úžasné škály odstínů“ (Pozzana, 1998). Zmiňuje jednotlivé rostlinné druhy a jejich barevnost a ideální kombinace, které se objevují v přírodě.

Jak je již patrné z předchozího textu, hlavním zájmem Pietra Porcinaie byla příroda, respektive fytoecologie. Ovládal velmi dobře biologii, nároky rostlin v zahradách v mediteránním prostředí a většinou volil druhy domácí, nebo alespoň druhy ekologicky vhodné. Nejčastěji se v jeho zahradách vyskytuje Cupressus sempervirens, Pinus pinea, Quercus ilex, Olea europaea, Lavandula stoechas, Rosmarinus officinalis a Laurus nobilis. V mediteránních zahradách tvořil Porcinai otevřené a světlé prostory, provoněné a zalité jemnými barvami. V jeho dílech je hodně často patrný vztah mezi projektem, rostlinami a prostředím (světlo, venkov, moře), dosažený použitím úzké skupiny původních druhů, typických pro macchie, které doplňují druhy nepůvodní, sloužící pro uskutečnění estetického záměru.

Porcinai sám o sobě tvrdil, že se nechává inspirovat krajinou své země. Ale nepoužíval pouze vegetační formy shodné s krajinnými, navázal také na věky osvědčené stavební a výtvarné prvky. Ke každé jeho zahradě, parku patří nekonečné pohledy do krajiny, spojení s historickou částí, nebo alespoň výhodné situování terasy s vodním prvkem. Toskánská krajina dala Porcinaiovi olivové sady, tmavé cypřiše, stříhané levandule, rozmarýny, které spolu s vilou a její mírně skloněnou střechou do tohoto kraje patří. Pracoval také s tradičními prvky italské zahrady, jen je modifikoval do moderních forem. Všechna jeho díla spojuje mimořádný cit pro ekologii, která si v moderní zahradě začala nacházet své místo. Porcinai dokázal také jedinečným způsobem pracovat s prostorem. Dokázal jej prohloubit dalekým průhledem do krajiny, ale i pouhým pohledem do olivového sadu na konci zahrady.

NEJZNÁMĚJŠÍ DÍLA PIETRA PORCINAIE

Villa Il Roseto ve Florencii

Roku 1962 dostal Pietro Porcinai úkol, jehož řešení ho velmi proslavilo. Vila Il Roseto má výhodnou polohu s přímým výhledem na historické centrum Florencie, ale původní podoba vily jej příliš nevyužívala. S okolním terénem ji spojovala dvě schodiště, avšak chybělo zde přímé propojení se zahradou. Tento nedostatek se podařilo Porcinaiovi napravit stavbou visuté zahrady. Ve všech soukromých zahradách se totiž snažil umístit parkovací plochy pod zem a zde vzniklo parkoviště pod touto zahradou. Z domu je tedy možno přímo vstoupit na nově vzniklou terasu a nerušeně pozorovat Brunelleschiho kupoli dómu i věž zvonice v historickém centru Florencie. Základním motivem zahrady je kruh, tvořený dlažbou, trávnikem nebo stříhanými plůtky. Některé kruhy jsou v podstatě okna, kterými prostupuje světlo dolů, jiné jsou přeměněny v bazénky a nebo výchozí bod pro polygonální schodiště, které spojuje obě poschodí.

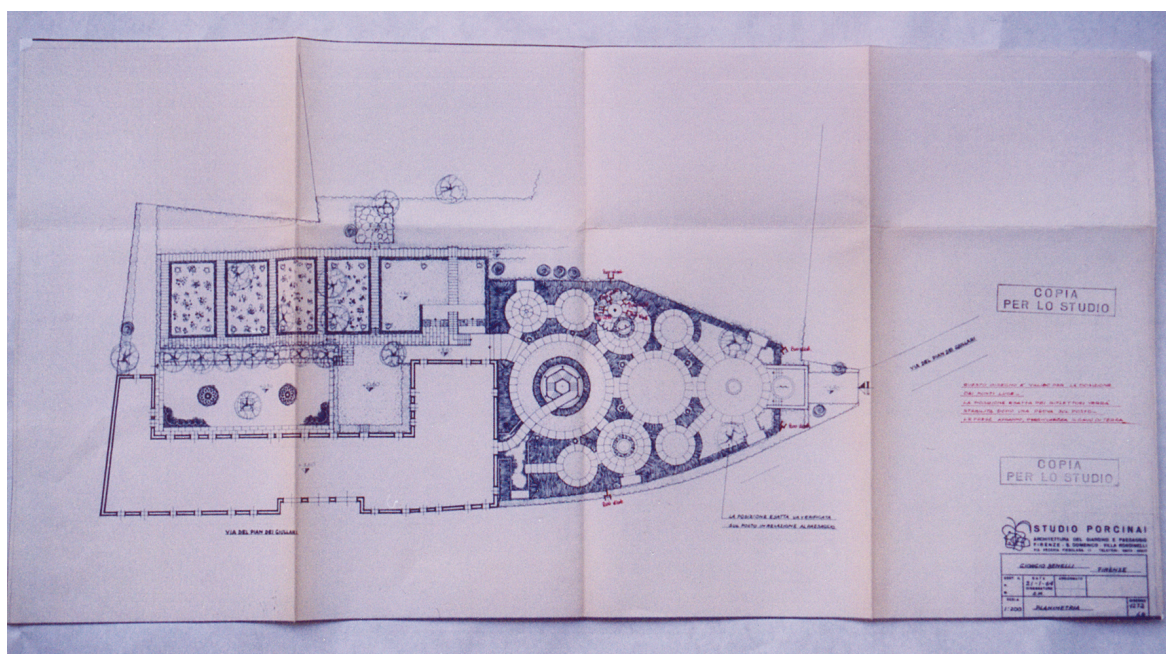
Dokonale tu ladí struktura, funkce a estetika: nad sloupky, které nesou strop, je díky snížení více půdy, takže zde mohou růst keře. Travníky nebo květiny jsou v centru a stromy v místech spojených se zemí. Vnitřní prostor může být využit jako parkoviště pro dvacet automobilů, ale také může sloužit jako salónek

pro oslavy. Dlažbu tvoří bílé a černé oblázky skládané do tvaru kruhu. Na konci klenby je výhled do ulice S. Leonardo.

Rovina, na které je umístěna visutá zahrada, není ze silnice viditelná. Z terasy je možné sestoupit do olivového sadu s rozáriem a odtud se terén svažuje až k bazénu a tenisovému kurtu. Také bazén je vyvýšený nad okolní terén, takže umožňuje dobrý výhled. Visutá zahrada je zpracovaná do všech detailů, stejně jako točité schodiště, zevnitř porostlé břečťanem a zdobené zábradlím s geometrickými motivy. Zahrada byla dokončena roku 1970 a v současné době zde má sídlo Università internazionale dell'arte, Centro studi sul giardino e sul paesaggio (viz obr. č. 3, 4).

Parco Pinocchio v Collodi (Pistoia)

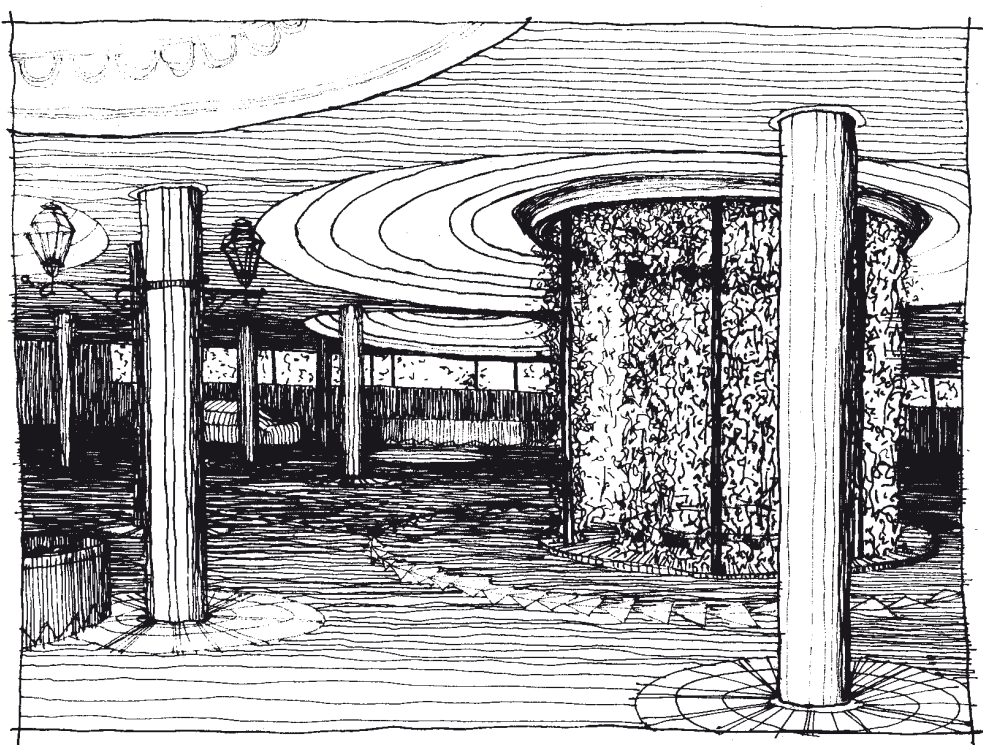
Roku 1963 začal Porcinai pracovat na projektech dvou zcela rozdílných parků: Il Sempione v Miláně a Pinocchio v Collodi. Park Pinocchio je fantazií na základě literární předlohy. Realizací projektu byli pověřeni Pietro Consagra a Marco Zanuso, kteří zde rozvinuli myšlenku Pinocchiova putování. V prostoru, vymezeném již realizovaným parkem, vytvořili dlouhou cestu, která byla doplněna sérií soch od Consagry a konstrukcemi od Zanusa a měla evokovat dobrodružství dřevěného panáčka v zemi hraček, kte-

3: *Il Roseto, situace, foto kopie*

⁴ Carlo Lorenzini (1826 - 1890) psal pod pseudonymem Carlo Collodi

⁵ Projekt Parco di Pinocchio je dílem autorů Renata Baldiho a Lionella De Luigi

4: *Il Roseto, podzemní garáž, kresba autorka*

rého vymyslel Carlo Lorenzini⁴. Porcinai byl povolán ke spolupráci na celkové koncepci druhé části parku Paese dei Balocchi (Země hraček)⁵. Terénními úpravami a rostlinami oddělil jednotlivé příběhy a každému tak dal část prostoru. Cesta se rozvíjí na stoupáních a sestupech, přímých úsecích, náměstíčkách, labyrintech až k jezírkům, kde je velryba a korzárská loď. Husté živé ploty z *Quercus ilex*, *Laurus nobilis* a *Pittosporum tobira* směřují pozornost k jednotlivým příběhům, které jako překvapení následují za sebou. Jen kolem jednotlivých skulptur jsou vysazeny letničky a trvalky, jejichž barvy květů symbolicky připomínají příběh, ke kterému se vztahují. Kolem vily s modrými vlasy je záhon s bílými a modrými květy, oživený žlutými body. Bohužel tyto efekty barevných kombinací, které Porcinai podrobně studoval, vzaly během času za své. Projekt byl realizován pomalu pro problémy s financováním, ale roku 1972 byl otevřen pro veřejnost (viz obr. č. 5, 6).

Podere Martello ve Fiesole

V 70. letech vytvořil P. Porcinai zahradu u usedlosti Il Martello. Tato soukromá zahrada se nachází ve Fiesole a v současné době zde sídlí Societá Nariana. Typickým prvkem Porcinaiova řešení jsou dva vchody - jeden pro pěší, druhý, skrytý za domem, je vjezdem pro auta, která zajiždějí do podzemní garáže. V té době se nehloubily, ale vznikly navržením

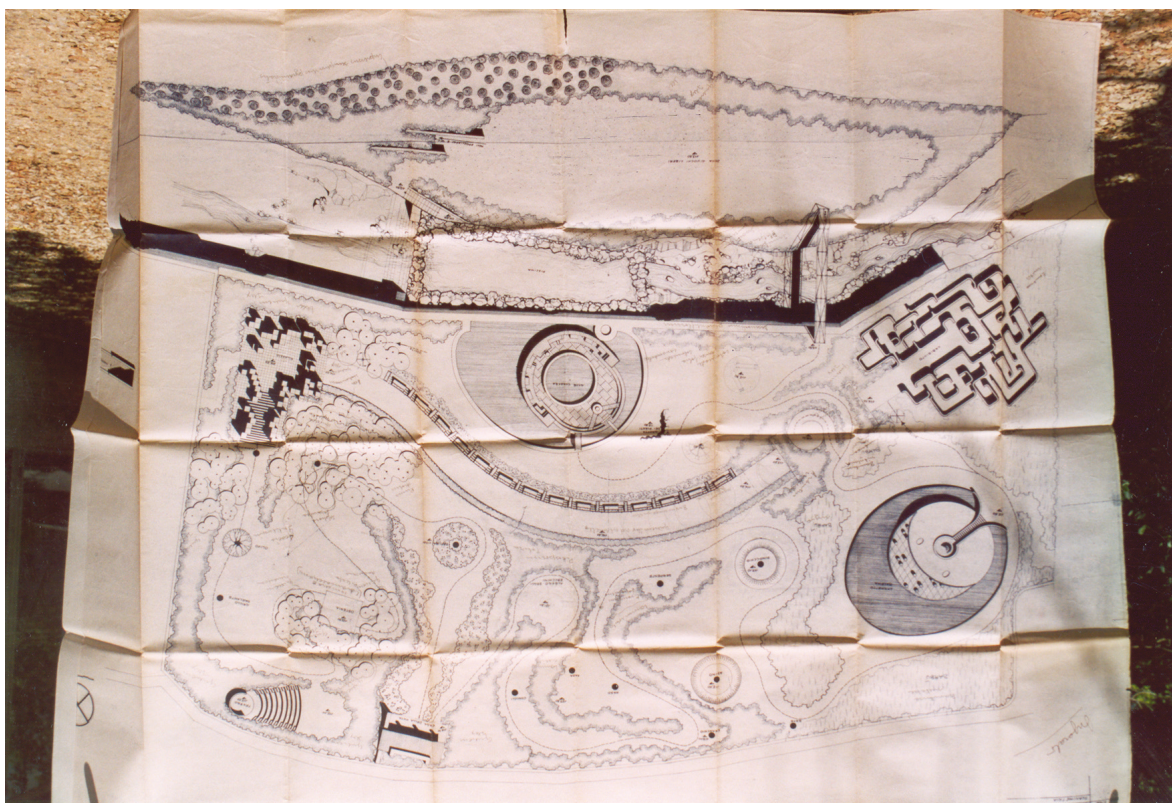
zeminy. Garáž je shora osázená keři (levandule, rozmarýn). Na dům navazuje reprezentační část, která je vydlážděná, v dlažbě jsou v místech menšího provozu vytvořeny otvory pro rostliny. K důležitým částem projektu patří terasa s bazénem, z níž je výhled na historické centrum Florencie (viz obr. č. 7). Tato reprezentativní část plynule přechází v olivový sad, jehož první část je udržovaná a druhá (vzdálenější) je ponechána volnému růstu. Pozornost zasluhuje malý zahradní domek, jenž byl postaven pro dceru majitele. Kolem něj byla upravena miniaturní zahrádka. Současný majitel však původní koncepci jen málo respektuje.

VÝZNAM PIETRA PORCINAIE VE SVĚTOVÉM KONTEXTU

Během své dlouhé kariéry dostal Pietro Porcinai několik ocenění. Těmi prvními byla The Award of Merit od Školy průmyslového designu (School of Environmental Design) University of Georgia a Premio In/Arch roku 1960 od Istituto Nazionale di Architettura. Asi nejvýznamnější ocenění dostal 8. června 1979, kdy mu Bavorská akademie krásných umění předala řád Friedricha Ludwiga Von Sckella. Nebyl jen první Ital, který cenu dostal, ale byl také první cizinec, kterému se to podařilo. Roku 1986 byl jako jediný žijící Ital zařazen do rozsáhlé biografické práce Diany Armstrong - Bellové v jednom z dílů The

5: Parco Pinocchio, Il Villaggio - vesnička, začátek příběhu

6: Parco Pinocchio, fotokopie jedné z prvních verzí tohoto parku

7: *Podere Martello, Società Nariana, výhled z terasy na historické centrum Florencie*

Oxford Companion to Gardens, které vydali Geoffrey a Susan Jellicoe.

Oceněním jeho osobnosti a práce byly také účasti na různých mezinárodních shromážděních: roku 1948 na Jesus College v Cambridgi, dále mezi zakládajícími členy IFLA s architekty Latinem a Perchérem za Belgie, Hansenem za Dánsko, Jellicoe a Crowem za Velkou Británii, Polak - Danielsem za Holandsko, Rindorem a D'Orsem za Španělsko. Roku 1971 byl v komisi na první mezinárodní rozpravě o restaurování

historických zahrad ve Fontainebleau spolu s Gollwitzerem Pechérem, Trouvelotem a Dupontem. Doporučovali, aby se tématu historických zahrad věnovala větší pozornost, aby se prováděl průzkum a inventarizace dřevin. Pro jejich hodnocení vytvořila ICOMOS a IFLA společnou komisi. 12. září 1981 byl Porcinai pozván k podpisu Carta Italiana per il Restauro dei Giardini Storici, která byla registrovaná 15. prosince stejného roku mezinárodní společností ICOMOS-IFLA jako Florentská charta (Zangheri, 2003).

SOUHRN

Pietro Porcinai (1910 - 1986) byl nevýznačnější italský zahradní architekt dvacátého století. Narodil se v Settignanu (Florencie) a vyrůstal v prostředí Villy Gamberaia, kde byl hlavním zahradníkem jeho otec. Roku 1928 získal diplom v oboru zahradnictví a odjel do severní Evropy. Zůstal v Německu, kde několik let pracoval. V Belgii se setkal s novou tendencí tzv. konstruované zahrady a v Německu jej ovlivnily názory Fritze Enckeho a Karla Foerster. Roku 1931 začal se soukromou praxí. Pietro Porcinai byl jedním ze zakladatelů IFLA (Mezinárodní federace krajinných architektů) roku 1948 a o dva roky později založil s Raffaelem Vicem a Michele Bussinim Italské společnosti zahradních a krajinných architektů (dnes AIAPP). Porcinai svoji metodu charakterizoval, jako tvorbu zahradních prostorů spíše použitím rostlin, než architekturou. V jeho archivu je 1318 projektů soukromých zahrad, veřejných parků, dálnic, městských prostorů, které ukazují, že jeho hluboké pochopení moderní tvorby nebylo nikdy překonáno. Roku 1957 koupil Porcinai Villu Rondinelli ve Fiesole, kde žil a pracoval až do smrti.

moderní zahradní tvorba, Pietro Porcinai, Itálie, IFLA

LITERATURA

- ZANGHERI, L.: Storia del giardino e del paesaggio. 1. vyd. Firenze: Olschki, 2003. 388 s. ISBN 88-222-5171-7
- MATTEINI, M.: Pietro Porcinai. 1. vyd. Milano: Electa, 1991. 322 s. ISBN 88-435-3636-2
- POZZANA, M.: I giardini del XX secolo: l'opera di Pietro Porcinai. 1. vyd. Firenze: Alinea editrice, 1998. 214 s. ISBN 88-8125-201-5
- BROWN, J.: The Modern garden. 2. vyd. London: Thames and Hudson, 2002. 223 s. ISBN 0-500-28321-4
- MICHELETTI, C.: Pietro Porcinai e l'Autobrennero. Architettura del paesaggio, 2002, 80, 8: 23-28. ISSN 1125-0259

Adresa

Ing. Zora Kulhánková, Ústav zahradní a krajinářské architektury, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 17. listopadu 1a, 690 02 Břeclav, Česká republika